

Цифровізація, зокрема використання онлайн-платформ, є ключовою в Україні, особливо під час війни, але може ускладнювати доступ до освіти в регіонах із обмеженою інфраструктурою. Стандартизація оцінювання, як-от ЗНО, забезпечує справедливість, але може обмежувати розвиток міждисциплінарних навичок, які важко оцінити тестами. Локалізація змісту освіти, з акцентом на українську мову та культуру, важлива для національної ідентичності, але може звужувати глобальну перспективу, необхідну для міждисциплінарного мислення. Автономія закладів освіти сприяє інноваціям, але може посилювати нерівність між школами в різних регіонах через відмінності у фінансуванні. Розвиток м'яких навичок, таких як комунікація чи критичне мислення, є важливим, але надмірна увага до них може зменшувати час на вивчення академічних дисциплін, створюючи прогалини в базовій підготовці.

Підсумовуючи, варто зазначити, що освітня трансформація ХХІ століття охоплює не лише інституційні чи змістові зміни, а й оновлення педагогічного мислення, професійних ролей і ціннісних орієнтирів. Глобальні тенденції сприяють формуванню педагогіки, орієнтованої на відкритість, етичність, гнучкість і розвиток потенціалу особистості з урахуванням технологічних реалій. Окреслені тенденції відображають прагнення України до модернізації освіти відповідно до міжнародних стандартів із збереженням національних особливостей. Забезпечення балансу між інноваціями та культурною спадщиною вимагає скоординованої взаємодії держави, педагогів, сімей і громадянського суспільства, що сприятиме розвитку освіти як простору для формування гуманістичних цінностей у технологізованому світі.

Наталія Вітченко

АНАЛІЗ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ СПРИЯННЯ УСПІШНІЙ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ДО НАВЧАННЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Сучасна система освіти зазнає суттєвих трансформацій, пов'язаних із впровадженням принципів інклюзії, гуманізму та рівних можливостей. Питання адаптації дітей з особливими освітніми потребами (ООП) до навчання у початковій школі є одним із ключових напрямів розвитку педагогічної практики у світі. Від того, наскільки успішно дитина зможе пристосуватися до нового середовища, залежить її подальша освітня мотивація, соціалізація та емоційне благополуччя. Тому аналіз зарубіжного досвіду у цьому контексті має велике значення для вдосконалення вітчизняної системи інклюзивної освіти [5, с. 22].

У більшості розвинених країн інклюзивна освіта розглядається як система, що забезпечує рівний доступ до якісного навчання для всіх дітей незалежно від їхніх індивідуальних особливостей. Наприклад, у Фінляндії діє гнучка модель трирівневої підтримки, яка охоплює базову, інтенсивну та спеціалізовану допомогу. Важливо, що фінська освітня система приділяє значну увагу ранньому виявленню труднощів у навчанні та їх подоланню шляхом залучення різних фахівців. У школах поряд із учителями працюють спеціальні педагоги, психологи та асистенти. Активно залучаються також волонтери, зокрема студенти педагогічних факультетів, які допомагають дітям із труднощами адаптації в освітньому середовищі. Такий

підхід дає можливість дитині відчути підтримку, поступово розкрити свій потенціал і сформуванати позитивне ставлення до навчання [1, с. 12].

Досвід Сполучених Штатів Америки демонструє системність у підході до навчання дітей з особливими освітніми потребами. Законодавчою основою тут виступає Individuals with Disabilities Education Act (IDEA), що гарантує кожній дитині право на безкоштовну освіту в умовах, максимально наближених до звичайного середовища. Кожен учень із ООП має індивідуальний освітній маршрут, який розробляється командою фахівців спільно з родиною. У процесі адаптації дитини до шкільного життя активну роль відіграють волонтери – здебільшого це студенти, представники громадських організацій або батьківських асоціацій. Вони беруть участь у проведенні навчальних і розвивальних занять, допомагають дітям орієнтуватися в просторі школи, розвивати комунікативні навички та впевненість у собі. Завдяки розвиненій культурі громадського волонтерства у США такі програми стали невід'ємною частиною освітнього процесу [2, с. 24].

Цікавим і показовим є досвід Німеччини, де після ратифікації Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю (2009 р.) почала активно розвиватися модель інклюзивних шкіл – Inklusive Grundschule. На відміну від деяких інших країн, у Німеччині інклюзія не означає повне поєднання звичайних і спеціальних шкіл, а передбачає поступовий перехід до інтегрованого навчання. У початкових класах зазвичай працюють два педагоги – загальний і спеціальний (Förderschullehrer), які спільно розробляють освітні індивідуальні маршрути, адаптують зміст матеріалу і методику викладання. Особливу роль відіграють шкільні асистенти та волонтери (Schulbegleiter), які забезпечують індивідуальний супровід дитини з особливими потребами протягом усього навчального дня. Вони допомагають у пересуванні, спілкуванні, виконанні завдань, а також підтримують емоційний стан дитини.

У багатьох федеральних землях, таких як Баварія чи Північний Рейн-Вестфалія, діють програми підготовки волонтерів до роботи у школах. Це, як правило, студенти соціально-педагогічних або психологічних напрямів, які проходять практику в інклюзивних закладах. Такі програми мають двосторонню користь: з одного боку, діти отримують індивідуальну підтримку та емоційний комфорт, а з іншого – майбутні фахівці набувають практичних навичок роботи в інклюзивному середовищі. Важливо, що німецькі школи активно співпрацюють із громадськими організаціями та благодійними фондами, які фінансують діяльність волонтерів, сприяючи сталості таких ініціатив [4, с. 5–8].

Канадський досвід також демонструє ефективну модель співпраці школи, сім'ї та громади. У кожній провінції діють програми залучення місцевих волонтерів, які допомагають дітям з ООП у навчанні, підготовці домашніх завдань та участі у позашкільних заходах. Волонтерство тут розглядається не лише як допоміжна функція, а як засіб соціального виховання, що сприяє розвитку толерантності, емпатії та громадянської відповідальності серед усіх учасників освітнього процесу [3, с. 23].

Загальний аналіз зарубіжного досвіду дозволяє виокремити низку умов, що забезпечують успішну адаптацію дітей з особливими освітніми потребами у початковій школі. По-перше, це міждисциплінарна співпраця педагогів, психологів, соціальних працівників і волонтерів, які об'єднують зусилля для створення сприятливого освітнього середовища. По-друге, індивідуалізація навчання, що передбачає розробку персональних освітніх маршрутів відповідно до можливостей і

потреб кожної дитини. По-третє, підготовка волонтерів до професійної взаємодії з дітьми з ООП, включаючи навчальні курси, супервізію та методичну підтримку. І, нарешті, формування позитивного мікроклімату в колективі, де дитина відчуває себе прийнятою, захищеною та рівноправною частиною спільноти.

Волонтери в інклюзивній освіті відіграють роль посередників між дитиною, педагогами та однолітками. Вони допомагають долати соціальні бар'єри, розвивати навички самостійності, підтримують емоційно і сприяють формуванню навичок ефективної комунікації. У зарубіжній практиці діяльність волонтерів часто поєднується з іншими формами підтримки, такими як наставництво, тьюторство чи педагогічне партнерство. Це сприяє не лише адаптації дітей, а й створенню інклюзивної культури у шкільному середовищі, коли взаємоповага та взаємодопомога стають нормою спільного життя [6, с. 112–118].

Україна активно розвиває систему інклюзивної освіти, проте питання організації волонтерської підтримки у школах поки що залишається недостатньо врегульованим. У цьому контексті корисним є запозичення німецького досвіду із створення інституту шкільних асистентів-волонтерів. Їхня діяльність могла би бути інтегрована до освітнього процесу педагогічних університетів, що забезпечить практичну підготовку студентів та допомогу школам. Доцільним є також розвиток партнерства між освітніми закладами, громадськими організаціями та місцевими громадами з метою координації волонтерських програм і забезпечення стабільного фінансування таких ініціатив. Важливим напрямом є підвищення обізнаності суспільства щодо інклюзивних цінностей, розвиток культури прийняття та емпатії серед педагогів, учнів і батьків [5, с. 125].

Отже, зарубіжний досвід переконливо свідчить, що успішна адаптація дітей з особливими освітніми потребами до навчання у початковій школі можлива лише за умови системної підтримки з боку школи, сім'ї та громади. Волонтерська діяльність у цьому процесі є не просто додатковим ресурсом, а важливим соціально-педагогічним чинником, який допомагає забезпечити дитині комфорт, впевненість і мотивацію до навчання. Використання таких підходів в українській освіті сприятиме створенню більш відкритого, гуманістичного та інклюзивного середовища, у якому кожна дитина матиме можливість для повноцінного розвитку й самореалізації.

Список використаних джерел

1. U.S. Department of Education. Individuals with Disabilities Education Act (IDEA). Washington, DC, 2023.
2. UNESCO. A Guide for Ensuring Inclusion and Equity in Education. Paris, 2017.
3. Bundesministerium für Bildung und Forschung (BMBF). Inklusive Bildung in Deutschland: Entwicklungen und Perspektiven. Berlin, 2021.
4. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: навчально-методичний посібник. Київ: Атопол, 2019. 304 с.
5. Савчук Л. О. Психолого-педагогічні умови адаптації дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі школи. *Педагогічні науки*. 2021. № 75. С. 112–118.